

► Konflikten mellan nät- och pappersmedier tränger in i alla politiska och estetiska frågor. De gamla ångloken till papperstidningar rosslar och kärvar, medan nätmedierna visslar och vinner mark som franska snabbtåg. Så kan det låta.

Expressen Kultur låter i sommar tre nätkollektiv visa oss hur en modern kultursida kan redigeras. Första ut var *Weird Science* (11/7). I dag går stafettpippen till litteratursajten *Bokhora.se*.
EXPRESSENS KULTURREDAKTION

2487 dagar har den svenske journalisten Dawit Isaaq nu suttit fängslad i Eritrea. Läs mer på www.freedawit.com. Stöd arbetet för hans frigivning på bankgiro 5045-0295.

” Jag är här för att lyssna in och förstå mekanismerna... ”

Reinfeldt har öronen på skaff, även på Försäkringskassan i Kungälv. *Hallands Nyheter* 18/12-07. Lyssnaren, avsnitt 18. Blogge Bloggelitos bild.

KULTUREN I MORGON
■ Andres Lokko läser Andrew Browns nya Sverige-bok.

bokhora

– Gå utanför topplistan!

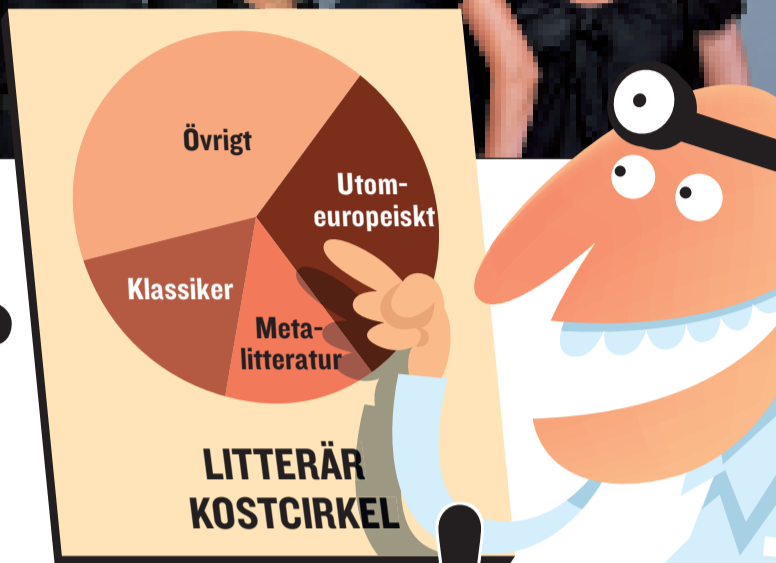

Illustration: JÖNS MELLGREN

★ Förrföra veckan ägde författarkongressen WALTIC rum i Stockholm.

Ett av kongressens uttalade teman var kampen mot analfabetism, som är ett stort problem i många länder runt om i världen. På den här sidan millenniumskiftet är analfabetismen näst intill utrotad i Sverige, även om ett par promille fortfarande varken kan läsa eller skriva.

Mircea Cartarescu.

I stället tycker vi oss se en uppblåsande epidemi av det vi kallar Läckberg/Larssonsjukan. Det är inte en fråga om liv och död men det är ändå allvarligt.

Bokbranschen går som tåget och slår ständigt nya försäljningsrekord. Numera kan du hitta pocketböcker nästan vart

Utmana ditt läsmod i sommar!

du än vänder dig: i mataffären, på bensinmacken, och som bilagor till kvällstidningar och månadsmagasin. Naturligtvis är det bra och häftigt att litteraturen har blivit så lättillgänglig under dygnets alla timmar. Som de bokhoror vi är applåderar vi dessa initiativ.

Men det är här som Läckberg/Larsson-sjukan kommer in i bilden. När *Svensk Bokhandel* listar 2007 års mest sålda böcker hittar vi 12 deckare på de första 20 placeringarna. Fem av dessa titlar kommer från **Camilla Läckbergs** penna, tre från **Stieg Larssons**. Inget ont om dessa

författare, men blir det inte lite enahanda i längden? Något särskilt stort tuggmotstånd erbjuds heller inte på listan i övrigt; det här är den litterära motsvarigheten till potatismos. Gott, mättande och tryggt, javisst, men var är motståndet och hur går det med folkhälsan om vi inte varierar kosten?

Medelålders välutbildade kvinnor slukar böcker i en rasande takt samtidigt som rapporter visar att läsforståelsen minskar bland Sveriges 10-åringar, att skolbiblioteken läggs ner eller lämnas obemannade och att svenska tonåringar inte tycker att det är särskilt viktigt att läsa. I synnerhet unga män i 20-årsåldern läser allt mindre. Vill det sig riktigt illa kan vi om 20 år komma att få vår första

vuxenkull med ned-satt för-måga att ta till sig information i vårt textbaserade samhälle.

Åsa Lundholm, litteraturpedagog och förlagsredaktör på Myrios Novellförlag kommenterar: "Det krävs en bred och djup textkompetens för att fullt ut kunna utnyttja sina demokratiska rättigheter och fullfölja sina skyldigheter. Likaså ökar det möjligheterna att själv bestämma över sitt liv. Alla har rätt till detta, oavsett förutsättningar och bakgrund. Läsnings- och diskussioner kring skönlitteratur är ett fantastiskt sätt att utveckla en god textkompetens."

Bland pedagoger är ryssen **Vygotskijs** "proximala utvecklingszon" välkänd. Han menar att vi utvecklas maximalt om vi får uppgifter som ligger precis

ovanför vår egen kompetens. Inom läsning skulle det kunna innebära att utmana sin egen bekvämlighetsnivå genom att välja litteratur som kräver någonting och inte enbart "nöja" sig med läsningen som tidsfördriv.

Vi på Bokhora förespråkar en varierad litterär diet, där vi som läsare utmanar våra egna komfortzoner och därigenom får ett rikare liv. Vi saknar schysst romankonst bland alla deckare, självhjälpsböcker och snyftiga uppväxtskildringar som i dagsläget representerar 24/7-litteraturen. Efterlyses: Mångfald istället för enfald och så gärna ett basutbud som inte förolämpar läsarnas intelligens.

Vem tar egentligen ansvar för

★ **Bokhora.se** är en sajt där fem litteratürläs-kande kvinnor skriver om böcker, tidningar och andra texter. Vi skriver om boklådor, bibliotek, litteraturdebatter samt vår och andras läsning. Bokhora består av: Jessica Björk-äng, Helena Dahlgren, Johanna Karlsson, Johanna Lindbäck och Johanna Ögren.

vilka böcker som säljs på Stat-oil eller följer med Amelia? För-lagen? Bokhandlarna? Konsu-menten som har fastnat i sin personliga komfort zone och plöjer lättsmälta deckare?

På Tidens förlag som ger ut barn- och ungdomslitteratur menar **Cecilia Nilson** att förla-gen, och särskilt Tiden, har ett ansvar gentemot läsarna.

"Böckerna ska sälja OCH vara av bra kvalitet – samti-digt. Det är inte alltid vi lyckas, men det är vår ambition. Inland vore det skönt att kunna tänka bort säljpo-tentialen och enbart tänka kvali-tativt, men sam-tidigt finns en ut-maning i att ly-cas hitta böcker som förenar bäg-ge sakerna. Å andra sidan, vad är kvalitet? Jag tycker till exempel att **Meg Cabot** är kvalitet, men jag vet många som inte skulle hålla med mig. Jag ser kvalitet som ett relativt begrepp, Kitty-

svara bokens existens i daglig-varuhandeln och därigenom bi-dra till ett ökat läsande. Här är sortimentet en oerhört viktig faktor: Om vi inte väljer ett sor-timent som bokköparna vill ha, har vi inte längre något berätti-gande och böckerna ersätts snabbt med chips eller någon annan produkt."

Så om förlag och bokhandlare tycker att de gör vad de kan för att tänka variation, kvalitet och ökad läsglädje återstår det bara för oss konsumenter att försöka utmana oss själva och gå utanför de välkända bokstie-garna. Kanske genom att läsa litteratur som inte bara är pro-ducerad i den Nya världen, återupptäcka de gamla klassi-kerna från skoltiden eller botanisera bland relativt okända genrer.

Vi på bokhora antar denna utmaning i sommar: Helena lä-ser utomeuropeiskt, Jessica dammar av klassikerna, Johan-na K tar sig en rumänske förfat-taren **Cartarescu** språkfoku-serade självbiografi, Johanna L skall läsa **Jonas Hassen-Khe-miri** och Johanna Ö läser tysk-bosniska **Sasa Stani-sics** debutrom *Farfar upp i graven* – ett exempel på en författare som fler svenskar borde upp-täcka.

Jonas Hassen Khemiri.

Isabel Rodrigo, marknadschef på Pocketsället som tillhandahåller stor del av utbudet av böcker till matvaru-butikerna, säger att de efter-strävar ett sortiment som är attraktivt och lättillgängligt: "Det är vårt ansvar att för-

Nu vill vi skicka utmaningen vidare. Upptäck litteratur utanför topplistan i sommar, utmana ditt läsmod och utveck-la din läsning!

BOKHORORNA

6 snabba

- **BOKHANDEL/ bibliotek.**
- **Inbundet/pocket: BÅDA!** Jag har nog 50/50 i min bok-hylla.
- **Tyska/ORIGINAL-SPRÅK.**
- **Bokmärke/HUND-ÖRA:** Men i neder-kanten.
- **FOTBOLL/ läsning.**
- **HEMMAKVÄLL MED BRA BOK/utekväll med partaj:** Helst både och.

”Kafka är inte svårt”

★ **Sasa Stanišić** debuterade i våras med kritikerrosade *Farfar upp i graven*, en skildring av en familj i skuggan av kriget i forna Jugoslavien. Precis som familjen i boken, flydde Stani-sics familj från Višegrad i Bos-nien till Tyskland när kriget bröt ut. Han var då fjorton år.

Skrev du din bok för att själv bearbeta händelserna eller skrev du för en tänkt läsare som inte har varit med om något sådant här?
– Jag har ingen ambition att skriva obegriplig rappakalja, kodade dikter som bara jag för-står. Först och främst skriver jag för mig själv, men jag vill också att det ska vara begripligt, så på så sätt skriver jag även för en annan läsare. Jag vill lika mycket ha svar på frågor som själv svara på frågor.

Tror du att kriget kommer att fortsätta vara centralt i bosnisk litteratur framöver?
– Jag hoppas verkligen det. När inbördeskriget under andra världskriget tog slut pratade ingen om de hemskheter som skett. Det talades istället om ening och "broderskap", vilket naturligtvis är bra, men de gamla oförrätterna sopades under mattan. Det är mänskligt att komma ihåg om någon behandlat dig illa. Har man inte fått ventilera sina känslor tar de sig så gärna orimliga propor-

SASA STANIŠIĆ om sin debut, kriget i Bosnien och läsning

tioner nästa gång man blir illa behandlad. Jag önskar att det kom en riktig encyklopedi över kriget, inte bara från författare utan från matematiker och sam-hällets alla medborgare. Det går dessutom inte att skriva böcker om Bosnien utan att på något sätt nämna kriget. Jag kan skriva en bok om en arbetslös reparatör och bara nämna kriget på en enda sida, det är ändå en bok om kriget. Krig får konsekvenser och det finns väldigt länge en atmosfär kvar av det i samhället.

Stanišić berättar att från början kände sig han och föräld-rarna som gäster i Tyskland. De var bara där på tillfälligt besök, brydde sig inte om att köpa möbler, än mindre böcker. När de senare förstod att kriget fak-tiskt skulle fortsätta längre än ett par månader, började han närma sig sitt nya hemland och språk genom just litteraturen.

– Jag läste jättemycket **Kafka**.
Kafka? Är inte han svår för en nybörjare?
– Nej, tvärtom, han är väldigt enkel. Han använder korta

satser och tar upp viktiga ämnen. Kafka var en mycket viktig källa när jag tillägnade mig tyskan. **Thomas Mann** däremot använder jättelånga meningar och invecklade sammanhang. Jag fick vänta många år innan jag kunde läsa honom.

När vi ber Stanišić berätta om sin egen läsning idag, spottar exempen ur honom. Uppenbar-ligen är han en hängiven läsare. Just nu blir det mycket **Kurt Vonnegut**, och amerikansk fik-tion som **Nicole Krauss** och **Dave Eggers**, men han tar entusias-tiskt vårt skrivblock och hjälper oss stava till **Meša Selimović**, **Vladimir Arsenijević** och lite mer välkända **Ivo Andrić**, Nobelpris-tagare 1961, och **Alexander Hemon**, *Frågan om Bruno*, när vi frågar om jugoslaviska förfat-tare.

– Andric var väldigt betydelse-full för mig. Jag skrev min bok med hans *The Bridge on the Drina* uppslagen bredvid datorn. Han säger också att han blev väldigt inspirerad av sydameri-kanska författare som **Borges** och **Marquez**.

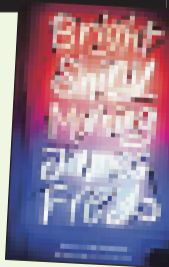
– Utan dem hade jag inte vågat ta ut svängarna. De inspirerade mig att se på berättelsen ur andra synvinklar och att närma mig min historia med ett mer fantasifullt förhållningssätt, avslutar Sasa Stanišić.

BOKHORORNA

BOKHORAN TIPSAR OM SOMMARLEKTYR

★ **HELENA GÖR LOS ANGELES** LA, Kalifornien. Kontrasten mellan det gläntigt soldränkta och det nattsvarta är fantastiskt roman-stoff. Här är tre av mina favoriter just nu.
① **Bright Shiny Morning** – **James Frey**
En väldig panoramabild över äng-larnas stad och filmstjärnorna, de illegala hembiträdena, porrstjär-norna och de krampaktigt leende servitriser/skådespelarna som lever, älskar och dör här. Ambi-tiöst, fläsktigt och helt jävla hjärte-krossande.
② **The Day of the Locust** – **Natha-**

nael West
Denna lite bort-glömda klassiker från 1939 är för-modligen den bästa utforskningen av showbiz, brustna drömmar och Hollywoods mörka hjärta som någonsin skrivits.
③ **You Don't Love Me Yet** – **Jonathan Lethem**
Lethems småknäppa skildring av ett rockband i LA. Roligt och väl-tkrivet om konstvärldens pret-tomänniskor, kärlek med förhinder och kängurur i badkar.

★ JESSICA REKOMMENDERAR SERIER

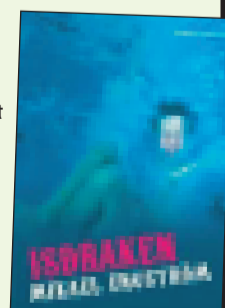
Det finns serier med lite mer tuggmotstånd än Tintin. Här är några favoriter:
① **Sandman** – **Neil Gaiman**
Drömkungen slår alla super-hjältar med hästlängder i coolhet. Möt honom och kända personer som Eva, Kain och Abel, Oden och Loke, Lucifer och Shakespeare.
② **Black Hole** – **Charles Burnes**
En sexuellt överförbar sjukdom härjar bland ton-åringar i en småstad utanför Seattle. De drabbas av märkliga muta-

tioner och stöts ut från samhället. Läs och minns hur jobbig tonårs-tiden kunde vara, även utan svans.
③ **Tidigt på morgonen** – **Henrik Bromander**
En man som vill hämta upp sin drunknade fru från Estoniavraket, en lottovinst som ändå inte förändrar något, en rättteggång mot en far som förgripit sig på sin dotter. Henrik Bromander lyckas i några korta serienoveller dyka ner i bråddjupet av Sveriges ängest.

★ JOHANNA L OCH UNGDOMARNA

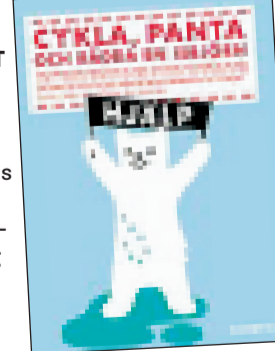
Jag läser massa ungdoms-böcker och slås ofta av hur många bra det finns, och hur bra de passar även vuxna. Våga ungdomsavdelningen och bli positivt överraskad!
① **Kill** – **Mats Wahl**.
Deckare kan få en att gråta av flera anledningar. Den här för att den är så fruktansvärd och bra om en döds-skjutning på en skola.
② **Isdraken** – **Mikael Engström**.
Finaste värmen med *Hummel-hunungs*-inslag om ett problem-barn som hamnar uppe i Norr-land. Trots allit hemskt som

händer så lägger man ifrån sig boken med ett leende och med en ny kärlek, huvudper-sonen Mik.
③ **Vad är så skört att det bryts om du säger dess namn?** – **Björn Sortland**.
Dödsdömd kärlek och en väldigt icke-slickig päminnelse om hur mycket man vill leva. Lurigt sparsmakad och luftig, men fan-tastisk i sin enkelhet. En pärla!

★ JOHANNA K: MILJÖMEDVETENHET

Det behöver inte vara tråkigt att läsa om människans överkan på miljön, tvärtom finns det författare som har fattat att med en popu-lärkulturell framtoning kan man kanske påverka en och annan miljöskurk.
① **Jörn Spolanders**
Cykla, panta och rädda en isbjörn vänder sig till en ung publik och förklarar – utan att fördomma – viktigt! – sambandet mellan PET-flaska och växthuseffekt. När vuxna inte lyssnar är det smart att

vända sig till barnen.
② **Klimatsmart** är Spolanders bok för vuxna. Faktarutor, samband, personliga reflektioner och – bäst av allt – kon-kreta tips. Av **Sjöström**, **Persson** och **Jonsson**.
③ **Det är vår bestämda uppfatt-ning** att ingenting görs nu kommer det att vara för sent av **Andreas Malm** är allt jag läst om miljö men med bättre förklaringar, färre diagram och tecknade isbjörnar. Det behöver inte vara ett minus liksom.

★ JOHANNA Ö TIPSAR OM VAD NI SKA UNDVIKA I DECKARE

Det är inte så att deckare är ett big no, tvärtom! Läs gärna deckare, det gör jag. Massor. Men jag undviker följande så långt det går:
① Kursiva mördare. Ni vet, när man får ta del av mördarens "de vet inte att jag gjorde det"-tankar i kursiv text boken igenom. I don't do kursiva mördare.
② Palmemordet. Ja, det är ouppklarat. Ja, det kan vara precis vem som helst som gjorde det. Nej, det kan inte göras hur många gånger som helst i deckar-litteraturen.
③ Poliser med alkoholproblem och trassliga familjeliv. Kan man överhuvudtaget bli en bra snut utan sprit? Och får man inte skörbjugg efter ett visst antal frysta panpzor? *Bubblare: Gravöppningar och fiktiva städer.*

Foto: PETER VON FELBERT